

Florentin Smarandache
Mi-ar plăcea
să trăiesc
la tropice

FotoVideoJurnalInstantaneu

Florentin Smarandache

Mi-ar plăcea să trăiesc la tropice

FotoVideoJurnal*Instantaneu*

Lectori:

Vătuiu-Roauă Ion Andrușa

Publicist

Tribuna seniorilor orșoveni, Orșova

Ion Pătrașcu

Profesor

Colegiul Național "Frații Buzești", Craiova

Octavia-Ana Blaga

Masterand, Facultatea de Limbi și Literaturi Străine

Universitatea din București

Florentin Smarandache

Mi-ar plăcea să trăiesc la tropice

FotoVideoJurnal*Instantaneu*

FERESTRE

Oradea, 2023

DTP: Societatea cultural-științifică
AdSumus
Oradea, Cantemir 13

Fotografie și video: Florentin Smarandache.

Imaginea de pe copertă este generată
prin AI - inteligența artificială.

Simbolul indică o legătură externă
spre un material video.

ISBN 978-1-59973-779-9

*

725USD pentru fiecare ne-a costat biletul de avion Kingston-Montego Bay (ne-a ntors de unde venisem – așa era traseul)-Habana-Panama (nu am găsit altă întoarcere)-Kingston. Cu companiile aeriene *Cubana* și respectiv *COPA* (panamaneză).

*

A plouat toată noaptea, de credeam că n-o să putem zbura a doua zi spre Havana (în spaniolă se scrie Habana). De fapt “v” și “b” se pronunță cam la fel...

*

Odată, Nicoară (Ioan) a-ncercat să trimită o pereche de pantofi din Phoenix (Statele Unite) unui prieten de-al său în Cuba – dar poșta americană i-a refuzat pachetul din cauza embargoului.

Suntem îngrijați cu dusul ăsta în Cuba (avem inima strânsă), dar noi să fim sănătoși, că belelele curg!

*

În Montego Bay (Jamaica), unul ne-a pus pistolul în piept (era jucărie), cerându-ne bani... Glumea sau pretindea că glumește... În Cuba ești mult mai în siguranță – mi s-a spus.

*

Este psihologică chestiunea: când cineva îți interzice un lucru, tocmai ăla îți vine să-l faci!

Plăcerea de-a te împotrivi dictaturilor. “Meseria mea e riscul!”, a exclamat un cascador.

Bob Marley: “Everything’s gonna be alright”¹.

¹ Totul o să fie în regulă.

Dreptul de a călători trebuie să aparțină oricărui locuitor al planetei.

*

Avionul: jumătate gol.

Se vede insula Cubei de sus, plată, verde.

În aeroport, toți vameșii poartă măști la gură (contra virusului H1N1). Dolarul e penalizat 20% din cauza relațiilor proaste dintre cele două guverne.

1USD = 0.8CUP.

*

Medical gratuit, învățământ gratuit în Cuba (ca-n fostele țări socialiste). 2,5 milioane de locuitori numai în capitală, și 12 milioane în toată Cuba.

Alte 3 milioane de cubanezi locuiesc în Florida (care-i lângă insulă).

De la aeroport până în oraș, 25 km. Autostradă frumoasă.

— Stil rusesc! Exclamă Lilia. Mașini vechi, sovietice, de prin anii 60-70 (Lada, Volga etc), parc-am fi cu o juma' de secol în urmă.

*

Copii mulți pe străzi în Havana – ca pe la noi.

Beau o bere cubaneză, *Cristal*.

*

José Martí (1853-1895) este eroul național al Cubei (trecem pe lângă monumentul său) – al luptei pentru independență hispano-americană, numit “apostolul independenței cubaneze”.

A fost și scriitor (eseuri politice și poeme).

*

În *Iglesia Catolica de Carmen* (biserică) Neso Rivero Gaitane îmi ia un interviu pentru *Radio Habana Cuba* (șovăiesc în spaniola mea aproximativă, împleticită) – dar reporterul înțelege. (Ne-auzise vorbind o limbă străină: românește!). Am mai avut convorbiri radio și TV prin Brazilia în 1993, când efectueam un turneu paradoxist cu poeta Teresinka Pereira... dar nu mi-aduc aminte să fi avut vreodată interviu la Radio București! (Nimeni nu e profet în țara lui!)

Nu mi-am dat numele de familie la radio, să nu fiu recunoscut. Lilia m-a certat că trebuia să nu fi acceptat...

Mozaicuri frumoase în biserică. Am pus și noi bani pentru morți și vii.

Frumoasă arhitectură în capitala cubaneză. Păcat, însă că nu-s îngrijite casele astea. Să le aranjeze, vopsească nițel... și-ar arăta ca St. Petersburg-ul!

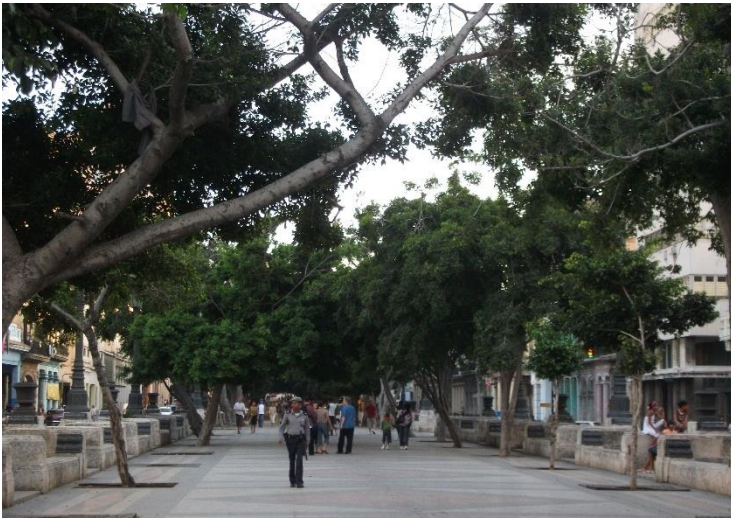

Clădirile aparțin statului (socialist), iar oamenii locuiesc doar cu chirie – de aceea nu-i interesează soarta lor. Ar trebui date niște legi, ca-n Germania de pildă (unde fiecare gospodar este obligat să țină curat în jurul proprietății sale, iar fiecare șofer să aibă mașina sa curată și reparată – dacă nu, este amendat).

Cointeresarea și obligativitatea/responsabilitatea cetățenilor.

*

Lume pe străzi... mă plimbam ca pe Unirii în Craiova, când eram student.

*

Am băut un suc, *Pina*, ca un kvas rusesc.

*

Locuim într-un apartament particular în centrul Havanei (orașul vechi) la Maritza, Manolo și Gisselle (o familie): Calle San Miguel, No. 959, Apto. 2 (bajos) e/ Espada y San Francisco, Centro Habana, Cuba.

Ne costă 305CUP (39.5USD / noapte camera, mai ieftin ca la hotel, unde am fi plătit peste 100USD)!

*

Turiști francezi, spanioli, italieni, mexicani (ăștia nu au interdicție ca americanii).

*

— ¡Buenas días, Florentino y Lilia!

— ¡Buenas días, Maritza!

Servim micul dejun (4CUP – 5USD de persoană).

Numele gazdei, Marița, ca-n românește (precum vecina mea de la Bălcești, cu care ne mai certam câteodată când găinile unora intrau în curtea altora).

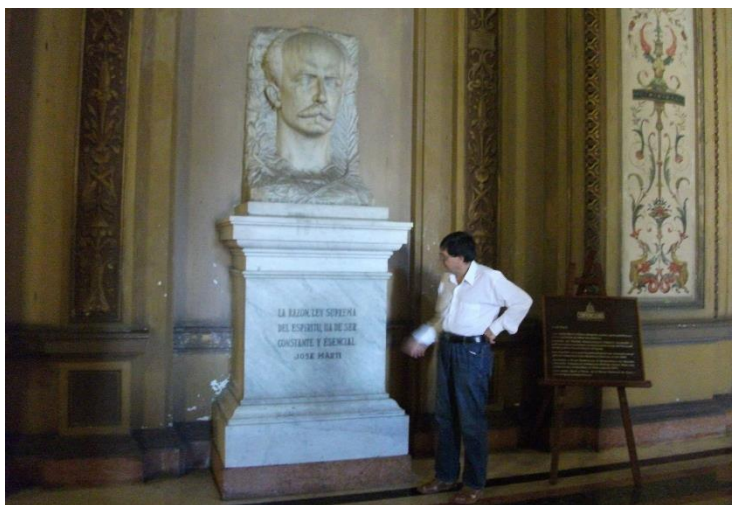
*

Ajungem în *Parque Central* (Parcul Central) pe jos. Vizităm *El Capitolio* (Capitolul). 3CUP (3,75USD) intrarea.

Ușa de fier, în basorelief. Marmură pe jos. O statuie mare, intitulată *La Republica*, din 1929, a sculptorului italian Angelo Sanelli. Picturi de Ernesto Gonzales, în culori originale și-n relief.

*

Un citat din José Martí: *La Razon, ley suprema del espirite, ha de ser constante y esencial.*²

*

Îmi place limba asta spaniolă: vocalică și melodioasă.

*

În Capitoliu: documente despre istoria cubaneză.

² Rațiunea, lege supremă a spiritului, devine permanentă și esențială.

José Martí y Perez a fost avocat și geniu politic, fondator al partidului revoluționar cuban. Combatant cu Máxim Gómez Báez în Dos Rios (Două Râuri) pe 19 mai 1895 în Războiul de Independență (1895-1898) contra Spaniei. Între 1898-1901 un guvern militar american se instalează în insulă.

*

Vizităm Biblioteca, cu tomuri mari și groase.

*

Documente privind Războiul de Zece Ani (1868-1878), marcat de patriotul Dr. Carlos Manuel de Céspedes în La Demajugua, împotriă abuzurilor administrației coloniale.

Sclavajul, abolit în anul 1880.

*

Salon dedicat lui Simon Bolívar (1783-1830), simbol al luptei pentru independență în America Latină.

Simón José Antonio de la Santísima Trinidad Bolívar Palacios Ponte y Blanco este cel mai marcant lider al Americii de Sud în lupta popoarelor (Columbia, Venezuela, Ecuador, Peru, Panama, Bolivia, New Granada) pentru independența față de Imperiul Spaniol.

A fost primul președinte al Columbiei, apoi președinte în Peru și, în fine, primul președinte al Boliviei.

Copia unei mese oficiale a lui Napoleon Bonaparte (1769-1821).

*

Sala Parlamentului Cubanez între anii 1929-1959, unde asistau Președintele, deputații, presa și publicul (*El Palacio de la Convention*). Capitolul a fost construit în 3 ani și 50 de zile.

*

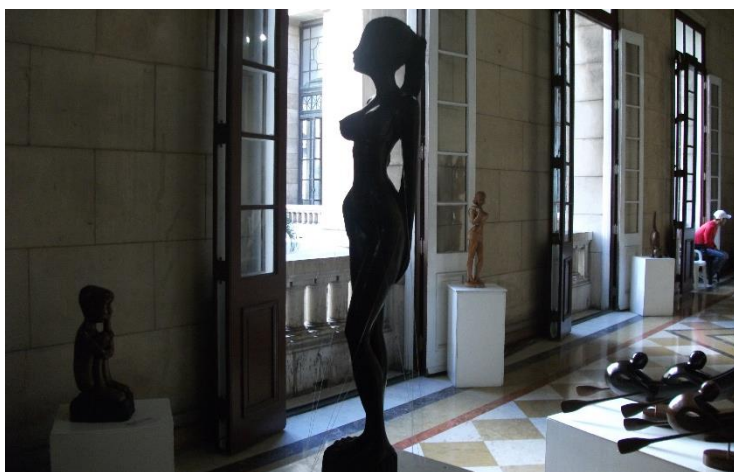
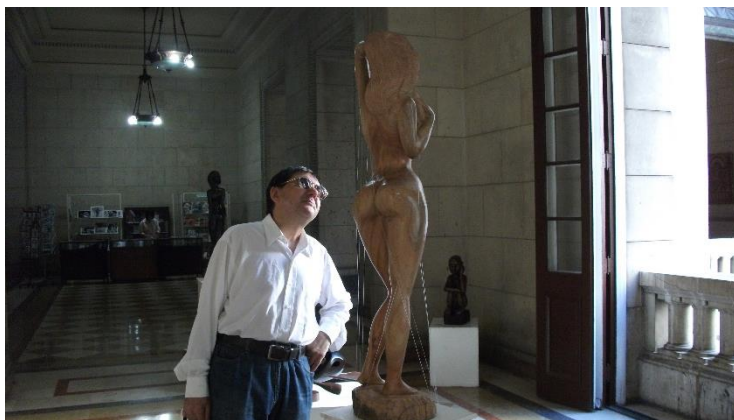
Pe fereastră se vede *Fabrica de Tabacos* (e nevoie de traducere?).

*

La ieșire, un “pintor de cafe”³: Rafael Sanchez Ruiz, care-a fost primul ce-a făcut artă cu cafea în 1985. Picturile, gravurile, și sculpturile sale... miros a cafea! Opere unice.

³ Pictor de cafea.

Sculpturi în lemn de Juan de la Tehera Chillón – unele alungite à la Giacometti. Mă duce gândul și la El Greco [Dhominikos Theotokopoulos, 1541-1614], care, din cauza unui defect fizic la ochi, a pictat deformat/straniu, reușind astfel să se remarce în epoca sa, alături de Goya și Velázquez.

Alte picturi în linii drepte și-n curbe (de Yulián),
amintind de ideogramele chineze.

Fotografiile exotice, colorate de Guillermo Bello.

O expo de pictură cubană: Carlos Barreiro, Edel
Alonso, Arian Guerra, Juan José Blanco Lozano (modern),
Angel Rivero, Pedro de Oroá, Alejandro Sainz etc.

*

În fața Capitolului, tarabe cu mizilicuri. Gust un suc roșiatic, local: *granizado*.

*

Muzeul de Pompieri. În spaniolă, *bombero* înseamnă pompier... de la bombă! Mie-mi venea să zic... bombardier!

*

Statuia lui Gustavo Ameijeiras Delgado (1920-1958),
luptător contra dictaturii lui Batista.

*

Cărți și poze cu Che Guevara (Ernesto), 1928-1967,
peste tot. Revoluționar cubanez, simbol al păturilor de jos
și mijlocii. În Vest este rău văzut de cei bogați.

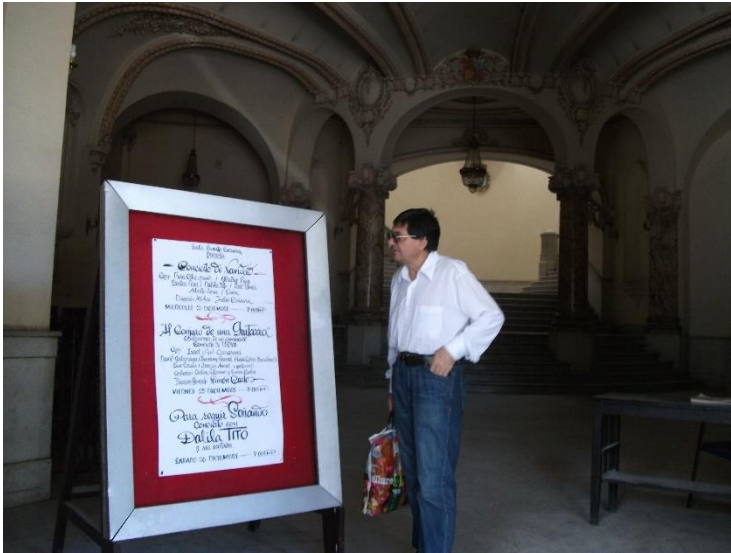
“Che y Fidel - un amicizia profunda!”⁴

A luptat alături de Fidel Castro între 1956-1959.

*

⁴ Che (Guevara) și Fidel (Castro) – o prietenie profundă.

Teatro Lirico Nacional: cu un concert de Crăciun.

*

(De)gust *croketas* (mici, roze). Cumpăr un trabuc havanez (renumit în lume): 2,50CUP (3,13USD).

*

La Muzeul de *Arte Cubano*. În fața lui sunt expuse avioane și tancuri militare (de când cu cercetarea mea, în fuziunea sensorilor, astea mă preocupă).

Trei etaje la *Arte Cubano*. În față, o sculptură modernă "Cinco palmas"⁵.

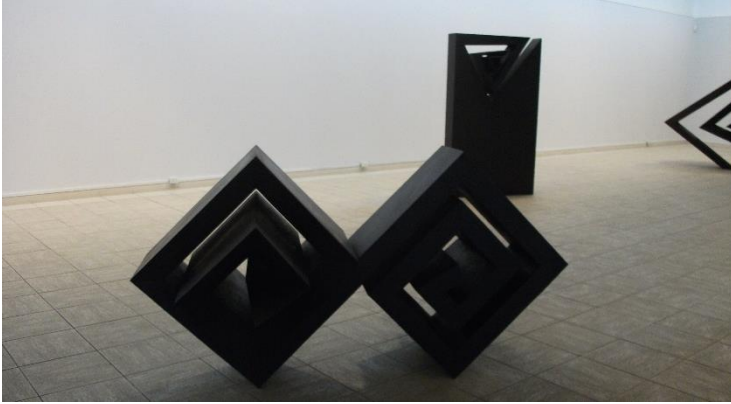
⁵ Cinci palme.

Sculpturile geometrice ale lui José Villa Soberón fac un elogiu spiralei – scrie Hortensia Montero.

Artiști plastici expuși: Máriano Rodríguez (1912-1990), Alfredo Lozano (1913-1997), Felije Orlando Garcia, Cundo Bermúdez, Roberto Diago (1920-1955), Samuel Feijóo (1914-1992), René Portovarrero (1912-1985), Mario Carreño (1913-1999), Daniel Serra Badul (1914-1996) etc.

Mai stilizate tablourile lui Marcelo Pagolotti (1902-1988). Alții: Fidelío Ponce de León (1895-1949), Jorge Arche (1905-1956), Aristides Fernández Vázquez (1904-1934).

Clima tropicală, oamenii bruni în pictura lui Eduardo Adela (1889-1965), impresionist.

Victor Manuel Garcia (1877-1969) în pânza sa “Rio San Juan” din 1943 îți dă senzația că apa vine spre tine când te apropii și privești în același punct al tabloului.

*

O sculptură făcută din roți. La etajul doi artă modernă. Mario Gallardo (n. 1937), José Masiques Santoserpa (1940-1968); Rafael Zarza (n. 1944) în “El grand fascista” – un bou vorbește vacilor (personificare).

Apoi: Benjamin Duarte (1900-1974), Ruperto Jay Matamoros (1912-2008); peisaj tropical mai ca-n poveste la Gilberto Frómota (n. 1946); César Leal (n. 1948), Aldo Solar (n. 1948), Arturo Cuenca (n. 1955), desene în creion de Roberto Fabulo (n. 1951)...

*

José Bedia (n. 1959), Consuelo Castañada (n. 1958), Juan Francisco Elso (1956-1988), cu “Mâna creatoare” (hârtie, ceară, crengi de copac) și “Los Contrarios” cu un topor cu două tăiușuri); Rubén Torres Lloroca (n. 1957), Maria Magdalena Campos (n. 1959), Lázaro Garcia (n. 1968) cu “Virgen de las visiones” (un fel de Mona Lisa cu patru ochi!), Juan Ricardo Amaya Pereda (n. 1949) cu “El Domador (Autorretrato)”: sculptură din aşchii/deșeuri de lemn asamblate; Pedro Pablo Olivia (n. 1949) cu “El corset desnudo” (1968) prezentând... vaginul!

Generația mea ia viteză, flăcării ca brazii... se afirmă!
Le-a/Ne-a venit rândul să ieșim cu fața în lume.

*

La parter, alți sculptori: Tomés Lara, Manuel Mandive, Flora Fong, Roberto Fabela (n. 1950) cu “La Cafedral” (2002-2003): cafenea + catedrală făcută din ceainice puse unul peste altul precum cărămizile. Foarte interesant! Până mai acum câțiva ani mă uitam la operele de artă cu ochi de creator [cu ce m-ar inspira să creez în opera mea plastică de oUTER-Art (arta în stil... întors pe dos!)?].

De la o vreme însă, plictisit de prea multe expoziții și muzee, trec doar în revistă cele văzute, și rar câte ceva mai apare extraordinar care să mă fascineze.

Artiștii se miră și ei ce să mai inventeze! Dar secolul acesta e mai degrabă științific-tehnic.

Cu “modernismul”, cu experimentele astea abundente, cu avangarda – uneori nu mai știi ce e artă și ce nu e artă!

Tot felul de bâzdăgăanii, cărora li se dă un titlu... ce ți se pare că nici nu se potrivește cu creația...

*

Cuba îi amintește Lilei de URSS.

*

Îmi place clima aceasta tropicală – aș trăi aici, aș muri aici... M-am săturat de frigărăi.

Omagiu lui Antonio Gades.

*

În Havana, parcă totu-i vechi de când lumea! Băncile
în parc, clădirile nezugrăvite, drumurile cu gropi...

Dar oamenii par lejeri, degajați, sunt bronzăți de soare, vorbăreți, veseli.

Citat din Che Guevara: *Hasta la victoria siempre*⁶.

⁶ Până la victoria supremă.

*

Catedrala Catolică a Havanei.

În Piața Catedralei vizităm *Galeria Victor Manuel*.

Un tablou care face cât trei: privit din stânga, dreapta, sau din față arată trei portrete diferite! Este, de fapt, format din trei bucăți pictate (ca o zebra): fiecare bucatică pictată pe lateral (stânga, dreapta) și în față.

Apoi sculpturi în miniatură: un salonaș cu rafturi de vase de bucătărie de câțiva milimetri fiecare.

Iar la restaurantul alăturat, “Floridita”, iau o bere *fuerte* (= tare), “Bucanero” (3CUP). Un tip, Noel, care vindea carne friptă pe grătar, ne spune c-a lucrat la un restaurant cubanez în București, și ne adresează câteva cuvinte românești (spre surprinderea noastră): “săru' mâna”, “stai puțin”, “bine”.

*

Museo Nacional de Bellas Artes. A fost proiectat de arhitectul spaniol Manuel de Busto la începutul secolului al XX-lea, în stil eclectic, inspirat de Renașterea Spaniolă (nu știam că existase o renaștere “spaniolă”, condusă de Herrera). Obiecte ale civilizațiilor antice (egiptene, greci, romane, feniciene, etrusce), dar și din secolele XV-XIX reprezentând artiști din Europa (Zurbaran, Cranach, Bouguereau, Canaletto etc). și din continentele americane.

*

Castillo de la Real Fuerza (Castelul Forței Reale)
(1538-1577).

San Salvador de la Puerta (1589-1609).

Los Tres Reyes del Morro (1589-1609).

La Murella (1674-1740).

*

La restaurantul *Isaman*, pe faleză.

Cu muzică, *pollo frito* (pui fript), *salad* (salată), *y cerveza* (și bere).

În Cuba nu se-adaugă taxe la cumpărături (ca-n SUA).

Lilia s-a-nmărgelit cu *carolina roja*.

*

De-a lungul falezei. Statuia eroului militar francez din Quebec: Pierre le Moyne d'Iberville (1661-1706), din armata Regelui Ludovic al XIV-lea.

*

Curios să gust tot felul de fructe, legume, mâncăruri tropicale.

Am cumpărat o pungă mică și ascuțită de alune (*mani*) (vreo 30CUP).

Arhitectură frumoasă. Rufe întinse la uscat pe balcoane.

Volkswagen german vechi, motociclete rusești pe străzi.

*

În franceză “le meilleur”, în spaniolă “el mejor”. Unele cuvinte trebuie să le spaniolizez fie din franceză, ori din română.

*

Seara am discutat la telefon cu Dr. Juan José Yobera, profesor de fizică la Ciudad Universitaria de Ciencias “José Antonio Echevarria” din Havana.

*

Fac și filme cubanezii, bravo lor! Chiar zilele acestea rula *El Premio flaco*⁷, sub direcția lui Juan Carlos Cremata Malberti și Irada Malberti.

⁷ Premiul slab.

Iar ca actori: Rosa Vasconcelor, Alina Rodriguez, Bonca Rosa Blanco, Luis Alberto Garcia, Carlos Gonzalvo, Osvaldo Doimeadiós, Paula Alí, Omar Franco, Yerlin Pérez, la cinematograful *Payret* de pe bulevardul central *Paseo de Martí*.

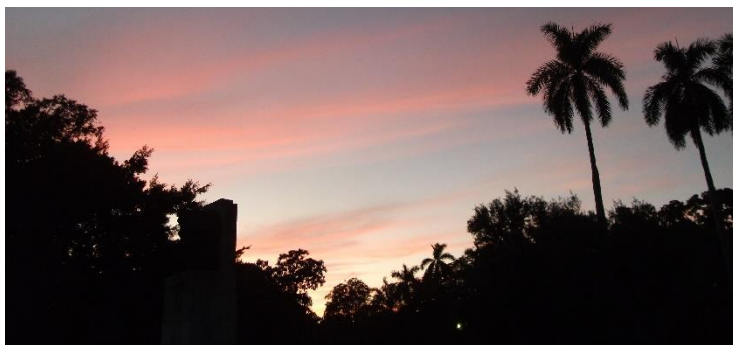

*

Cântecul “Guantanamera” e cubanez, l-am îndrăgit
de când eram copil.

*

Se-aprind luminile printre palmieri – frumusețea de
pe lume!

Cerul cu dâre roșiatice și albastre.

Copii veseli târându-se pe trăgi cu rotile prin parcuri,
pe trotuare, ca la mine la Balcești!

Palmierii par negri seara.

*

Gazda ne-a pregătit un pireu de *yuca* (plantă cu tubercul, precum cartoful).

Le mai dibuiam eu pe spaniolește, și ei m-ascultau zâmbind.

*

Noche buena (Ajunul Crăciunului).

Florentino în sus, *Florentino* în jos – mă strigau toți...

După bere, rom, apoi iar bere, pe urmă vin (“Gato” din Chile și “La Palma” din Cuba).

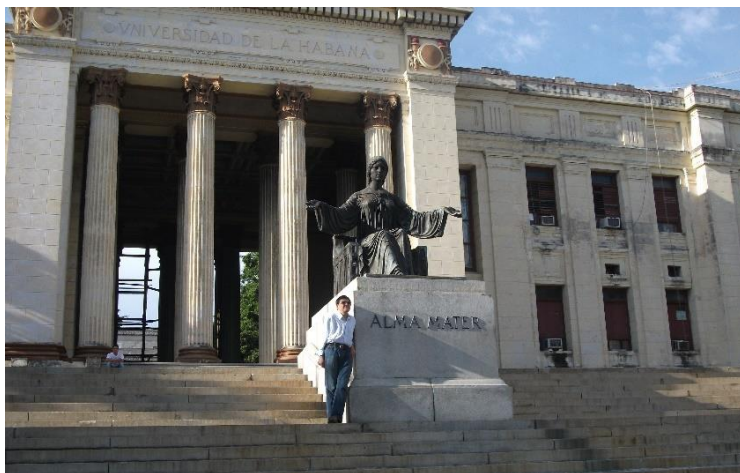
Am tras și din trabuc, de curiozitate.

Prăjitură *Turrón de Alicante*.

¡*Felix Navidad!* (Crăciun Fericit!)

*

Urcăm pe scările largi ale Universității din Havana. O statuie (*Alma mater*). Gardienii ne iau la rost fiindcă universitatea e-nchisă de sărbători.

*

*Ante la crissi mundial capitalista... No tenemos otra opción que unirnos para enfrentarla*⁸ (Raúl Castro).

Che Guevara, Raúl Castro și Fidel Castro, în La Havana, Cuba, 1961. | Salas Archive Photo

Raúl Castro, fratele lui Fidel Castro, a preluat puterea când Fidel – bătrân – s-a îmbolnăvit.

Raúl Castro și Fidel Castro, în La Havana, Cuba, May 1978.
| Francois Lochon/Getty Images

⁸ În fața crizei mondiale capitaliste... nu avem altă opțiune decât să ne unim pentru a o înfrunta.

Plimbări pe faleză (*malecón* în spaniolă), pe Avenida 23, pe blvd. Los Presidentes. Există și o stradă numită “Salvador Allende” (1908-1973), președintele socialist al Republicii Chile (1970-1973), asasinat politic.

Salvador Allende devine președintele Chile, în ciuda împotrivrării Statelor Unite, la 3 noiembrie 1970. | James N. Wallace, U.S. News & World Report Magazine/Library of Congress.

Statuia Generalului Maior José Miguel Gomez (1857-1921) (date scrise și cu litere latine MDCCCLVII- MCMXXI) lângă Spitalul Ortopedic “Fructuoso Rodriguez”.

Monumentul lui Daniel Martín Labranderó (1915-1956), comandant de brigadă în Războiul Civil Spaniol (1936-1939), și comandant contra dictatorului Batista.

*

Plaza de la Revolución (Piața Revoluției)

Memorialul José Martí.

Un citat din *Martí*: *Yo soy un hombre sincero*.⁹

Alt citat din Camilo Cienfuegos, comandant în timpul revoluției: *Vas bien Fidel!*.¹⁰

⁹ Eu sunt un om sincer.

¹⁰ Mergi cu bine, Fidel !

Toate înscripțiile, numai în spaniolă.

În Memorialul José Martí sunt expuse volume de poezii de-ale sale (*Versos sencillos*¹¹ ; *Ismaelillo*), documente, călătoriile sale. O galerie de pictură la ieșire (*Edad de Oro* – Vârsta de Aur).

¹¹ Versuri simple.

Urcăm cu ascensorul în turn (*el torre*): 109 m înălțime, iar colina, pe care se află are 30m, față de nivelul mării; 40 de etaje (*pissos*) și 567 scări (*escaleras*). De sus se vede *Casa de Gobierno de la Republica*. Liftul face un minut și 3 secunde la urcare și 58 secunde de la coborâre.

*

Playa Guanabo (Plaja Guanabo).

Trebuie să mergem vreo juma' de oră, ca să facem baie, cu autobuzul 400 (costă 60CUP). Țărmlul mării în oraș e ba abrupt, ba pietros – neamenajat. Muzică de Celena în autobuz și-o aglomerație ca-n România veche: n-ai loc nici în picioare.

*

Vizitat 35 de țări în afara României. În alte 4 am schimbat doar avionul, în aeroporturi, deci nu le-am socotit: Portugalia (în drum spre Maroc), Japonia (venind din China), El Salvador (venind din Honduras) și Panama (mergând în Jamaica).

*

În *Plaza Carlos III (Casa de la familia cubana)* un supermarket. În loc de scări, nivelele sunt ușor înclinate și urci/cobori pe picioare. O muzică de fond. Gustăm tot felul de dulciuri, plăcerea mea: *pollito, palmera, lacito, congrejito, de guayaba, marquesita de vainilla* – care costă câțiva cenți fiecare. Mâncat și *cucurucho*, apoi *papa rellena*¹².

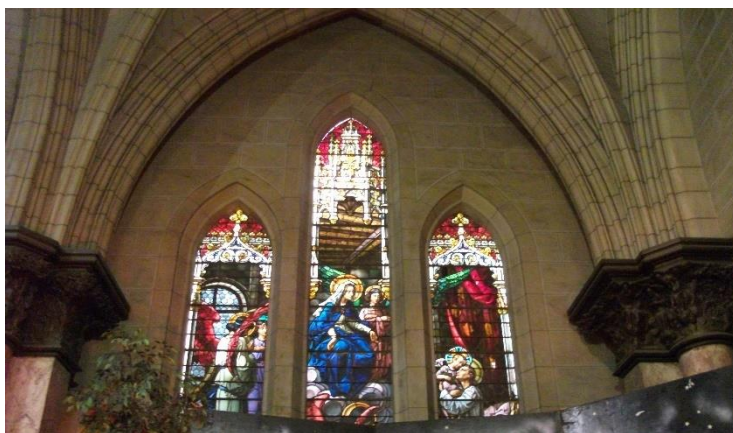
*

Când mă gândesc că trebuie să mă-ntorc iar în Gallup... m-apucă durerea de cap de pe-acum!

¹² Gogonea de cartofi.

*

În <Catedrala Inima Sfântă a lui Iisus>, Havana.
Icoane pe geamurile ferestrelor, colorate aprins, migăloase.

*

Un film religios...

*¡Santa María de Fatima ruega por nosotros!*¹³

*

Cozi lungi, ca-n România ceaușistă, pe la magazine.

Cumpărat un disc cu muzică tradițională cubaneză
("Buena Vista"), 1,20USD.

*

*No pisar el césped.*¹⁴ Am citit *No pișar!*... (Nu vă pișați pe iarbă!) În traducere, de fapt, "Nu călcați". Lilia râdea să se spargă.

¹³ Sfânta Maria de Fatima, roagă-te pentru noi !

¹⁴ Nu călcați iarba.

*

Seara la spectacol. *Exitas del Ballet Español de Cuba*¹⁵.
20CUP (25USD) intrarea.

Sala frumoasă. Cinci nivele de lojă. Scaune roșii de pluș. Spectatorii, îmbrăcați la costume, femeile la rochii elegante.

Simți că te respecti. Când o să mor, n-o să-mi pară rău. M-am plimbat prin lume, am scris ce am simțit și văzut, am trăit intens.

Ca niște flori, balerinele: în culori verzi, maronii, roșii, albastre.

¹⁵ Succese ale Baletului Spaniol din Cuba.

Și zdrăncăniturile de castaniete. Actorii sunt așa de mărunței pe scenă ca niște păpuși. Îmi place atmosfera spectacolului. Până acum vedeam balerinele îmbrăcate numai în alb – prea monoton.

Clădirea, construită în anul 1837; măreață, cu ornamente – amintindu-mi de Opera din Paris. Un pianist bun pe scenă (Daniel Martínez).

Coregrafia de Eduardo Veitía și Irene Rodriguez. Regizor: Andrea Méndez. Balerini principali: Leslie Ung și Victor M. Alarcón. Mă gândeam la vestita balerină rusă Maya Plesetzcaya. Dansuri țigănești (*Gitanerías*), amintindu-mi de Frederico Garcia Lorca, apoi Miron Radu Paraschivescu, George Astalos și... de mine (cu “Cântece de mahala”). Țiganiii au ceva poetic, artistic, boem înnăscut în ei! Îi admir din acest punct de vedere.

Orchestra puternică. Stil folcloric. Fluieram și eu cu patru degete în gură (două din stânga, două din dreapta).

Lilia: – Taci, mă!

Spanioloței și spanioluțe. Ca niște șerpoaice, ca niște sirene, senzuale (îmi notam pe-ntuneric fără să văd pic!), cu flori albe în păr. Ce frumoos!

Ceva hibrid: dansuri populare + balet.

*

Trebuie să știi să iei frumosul din orice, și din urât.

*

Duminică dimineața, de Crăciun, *fiesta*¹⁶ pe strada principală în fața Capitolului. *Felix Aniversario 51 de la Revolución*.

*

Museo de la Revolución.¹⁷ 6CUP intrarea (7USD). Despre Războiul de Eliberare condus de Fidel Castro Ruz între 1953-1958.

La parter, o formație de elevi cântând la cobze, mandoline, viori, balalaice (vreo 30) și instrumente de percuție. Clasa profesorului Vidal Taril.

¹⁶ Sărbătoare.

¹⁷ Muzeul Revoluției.

*

Pe *Paseo del Prado*, la intersecția străzilor Prado cu Neptuno, pictori locali expun tablourile lor: Fulgencio Batista, Julieth Carrazana (picturi naive, primitive; a fost compozitoare de muzică *cha cha cha*, “La Enganadora”), Rosado Wenceslao, Francisco Anca (un tablou cu pozitiv și negativ); Antonio José Jimenez; Niurka Ramirez Peña (fotografii schimbate, modificate, manipulate cu acrilic); Rubén Fernández Leal; Iván Hernández Hidalgo etc.

*

La Teatrul Liric, 5CUP intrarea (6USD) la un concert de chitare. Vreo 20 de spectatori în sală. Sonate contemporane interpretate de Luis Manuel Molina, și-apoi de duetul Alberto Puerto și Alberto Aguilar.

[Luis Manuel Molina](#)

[Alberto Puerto și Alberto Aguilar](#)

Pentru vizionarea materialelor video în situl <https://fs.unm.edu/>,
apasă pe imagine sau pe legendă.

*

– Ce bine că nu trebuie să fac mâncare, să spăl vase, să merg mâine la lucru... exclamă Lilia.

*

– Am bluza murdară, îndrugă.

– *No te preocupa*, din avion nu se observă – glumesc, imitându-l pe vărul meu, Puiu (a murit săracul)...

*

Să trăiești puțin, dar ca vulturul: rapid, bine, puternic, pe sus. Ori mult, dar târându-te ca viermele: lent, greu, pe jos. Ce preferi?

Eu am trecut prin amândouă!

*

M-am îngrășat în vacanță. Mai puțin stres. Azi și mâine trebuie să slăbesc la loc.

– Sanchi, zice Lilia!

*

Desayuno – micul dejun;

Almuerzo – masa de prânz;

Cena – dejun.

Vreau să cer o unghieră și nu știu cum să zic.

Cortar – a tăia; *Clava, uña* – unghie.

*

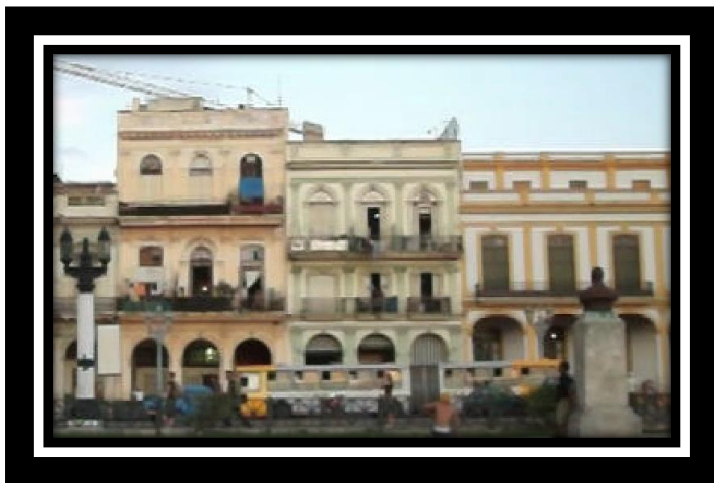
Cubanezii zic “ciao” ca italienii, dar scris în spaniolă “chao”.

*

Pluralul se formează diferit în italiană (*cari*), cu “i” la sfârșit (ca-n română) – la masculin, pe când în spaniolă cu “s” la urmă (*caros*). În vreme ce la singular se zice la fel în cele două limbi latine: *caro* (dragă, scump).

*

Cu autobuzul T3 (biletul 3CUP 3,60USD) spre Los Castillos.

[Stradă în Havana](#)

Pentru vizionarea materialului video în situl <https://fs.unm.edu/>,
apasă pe imagine sau pe legendă.

Fortaleza San Carlos de la Cabaña. La intrarea în cazemată, un panou pe care stă scris: *una aventura historica a las puertas de la Ciudad.*¹⁸ 5CUP (6USD) intrarea. Există și-o bisericuță pentru rugăciuni înăuntrul fortului (pentru soldați). Tunuri și obuze. Biroul lui Ernesto Che Guevara.

Altă fortăreață: *El Morro.*

*

Ne-ntoarcem în oraș la *Castillo de la Real Fuerza*¹⁹.

¹⁸ O aventură istorică la porțile orașului.

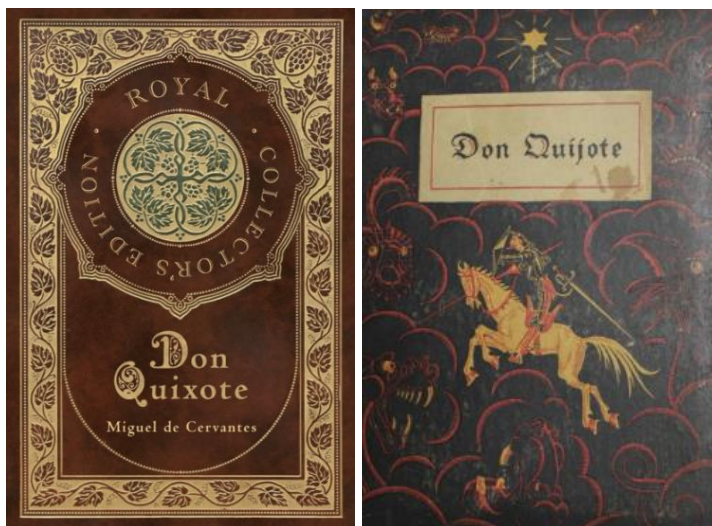
¹⁹ Castelul Adevăratei Forțe.

*

Anticariatele de lângă Parcul Central îmi amintesc de cele de pe Sena din Paris. Ceasloave și cărțuții vechi, legate în coperti groase, unele de piele, din secolele 18-19. Dar și mai recente.

– *Obras Escogidas* de Lope de Vega, scriitor și poet dramatic spaniol [Félix Lope de Vega y Carpio, 1562-1635], foarte precoce și fecund;

– *Los Bandidos Célebres Españoles*²⁰;

– *Don Quijote de la Mancha*, de Miguel de Cervantes (despre viteazul care se bătea cu morile de vânt);

²⁰ Bandiții celebri spanioli.

– *El Amor en los tiempos de cólera*²¹, de Gabriel Garcia Marquez;

– volume de Fernando Ortiz;

– *Apologia de Socrates*²², de Platon; Socrate n-a scris nimic, noroc cu Platon, care i-a consemnat totul;

– două volume de *Opere Complete de poezie* ale lui José Martí;

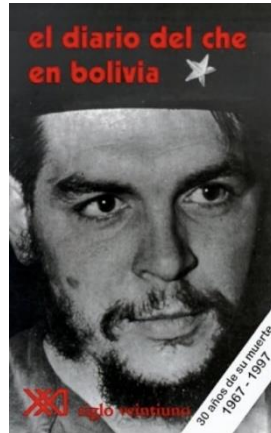
– poeme de Federico García Lorca (1899-1936);

– *Jurnalul intim* al lui Che Guevara în Bolivia (țară unde-am fost și eu);

– Cărți de Fidel Castro Ruz;

– *Lituma en los Andes*”, de Mario Vargas Llosa (n. 1936);

– *Cien Horas con Fidel/ Conversaciones con Ignacio Ramonet*²³;

– *Hemingway en Cuba*, de Norberto Fuentes; Hemingway, în poză cu Fidel Castro;

etc.

²¹ Dragoste în vremea holerei.

²² Apologia lui Socrate.

²³ O sută de ore cu Fidel/Convorbiri cu Ignacio Ramonet.

*

Mergem cu un *cocotaxi* (o tricicletă galbenă).

*

Un suc roșu, zaharat, numit *granizado* (costa un *peso* vechi paharul).

*

Ca broaștele călătoare ne descurcăm noi: din baltă în baltă.

Cu autobuzul T1 spre vestul Havanei, la *Marina Hemingway*. Trecem pe lângă *Hotel Riviera*, *Galerias del Paseo*, *Casa de las Americas*, un cimitir cu sculpturi precum un muzeu.

Plajă amenajată la *Marina Hemingway* (după numele scriitorului american care a locuit în Cuba).

Dar ploua, și ne-am întors la gazdă.

În fiecare seară avem concert de câini!... De unde se strânge atâta haită?

*

Bizcocho – pișcot, biscuit;

Tartaleta de mani – un tip de prăjitură (care-mi place mie);

Reloj – ceas.

*

Cu Habana Tur (autobuz turistic) la Piñar del Rio, un orașel la 210 km de capitală. Excursia costă 55CUP (66USD) de persoană.

Îmbrăcați trenchea-flenchea!

Luat un rucsac cu schimburi.

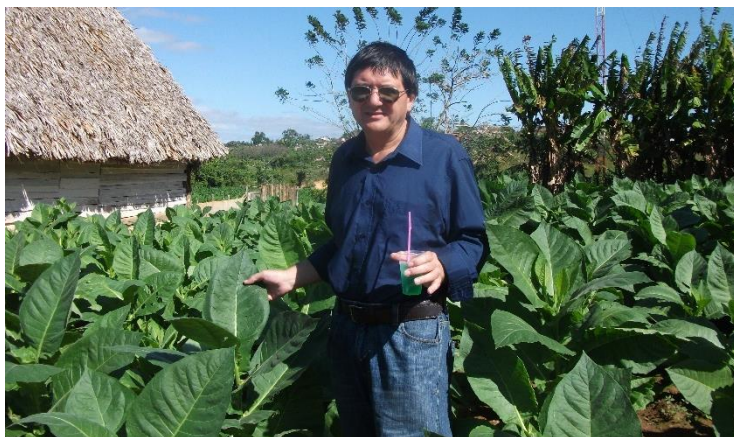

Trecem pe lângă Muzeul Revoluției, Ambasada Rusă, Casa Ambasadorului Spaniol, *Macumba* (o celebră discotecă în Havana), lacul artificial *Niña Bonita*²⁴. Deoarece n-au apă de băut suficientă pe insulă, colectează din ploaie, formând lacuri artificiale.

Ghida vorbește italiană și engleză. Ne-arată semințe de *tabaco*. Țăranii care luptau pentru independență contra Spaniei, încurajați de nord-americani, erau numiți *war heroes*²⁵ de unde și cântecul celebru *guajira guantanamera* pe care-l auzisem și-n România.

²⁴ Fata bună.

²⁵ Eroi de război.

Vizităm o plantație de tutun. Frunzele se lasă la uscat trei luni. Depinde și din ce parte a plantei se iau frunzele pentru a ieși țigara bună.

Fidel obișnuia să dea cadouri șefilor de stat cu care se întâlnea trabucuri *cojiba*, considerate cele mai bune.

Fidel Castro, la tinerețe, era un bărbat înalt, solid, impunător, carismatic.

*

Cea mai populară țigară cubană este marca *Monte Cristo*.

*

Cuba are 1200 km lungime. Și trei masive muntoase.

*

O plantație de... eucalipt (există și de-astea!).

Cât trăiești pe lume înveți și te minunezi!

De la eucalipt se întrebuițează lemnul pentru rafturi de păstrat *tabaco*.

*

Plantații de orez, de bumbac, de trestie de zahăr. Pescării. Bătrânii au rămas la țară, dar tinerii nu vor să lucreze în agricultură.

*

Majoritatea mașinilor aparțin guvernului. La pensie se iese între 60-65 de ani.

*

În orașelul Pinar de Río există o universitate și Muzeul de Istorie Naturală. O statuie cu doi frați eroi morți în războiul contra dictatorului Hermanos Saiz Batista.

*

Vizităm Muzeul Romului. Intrăm în laborator. Planta din care se face romul, *guayabita del pinar*, este lăsată să fermenteze trei luni. Gustăm rom dulce și rom sec. Tipuri de rom expuse: Caney, de Santiago de Cuba, Añejo Blanco. Putem cumpăra maximum trei sticle de rom.

*

Există și triburi aborigene: *guanahatabeyes*,
siboneyes, *tainos*.

*

Pinar de Rio se traduce prin “pinul de râu”.

*

Trebuia să fi vizitat când eram mai tânăr, dar atunci nu ni se dădea voie să ieșim... oricum, mai bine mai târziu, decât niciodată.

*

Sportul național în Cuba este *baseball*-ul (curios, că alte țări latino-americane este fotbalul).

Chiar Fidel a fost un jucător de baseball talentat. În 1944 a câștigat premiul că cel mai bun jucător din școală.

*

¡Patria o muerte! ²⁶ *¡Vinceremos!* ²⁷ (cuvinte mobilizatoare ale lui Fidel Castro)

*

La Valle de Viñales.

²⁶ Patria sau moartea!

²⁷ Vom învinge!

O priveliște cu stânci parcă răsărite din pământ și împădurite. Un vultur plana (stătea pe loc în aer ca un elicopter).

*

La casa de Veguero. Veguero este persoana care lucrează la tutun; tutungiu, tutunar (cuvinte mai puțin uzitate în limba română).

Ne explică fabricarea tabacului. Frunzele se-mpart în trei categorii, apoi se rotesc, se țin 30 minute sub presă, se-nceleie cu lipici vegetal.

Am intrat și-ntr-un hambar cu frunze de tutun, puse la uscat. Am văzut și oameni muncind cu țăpăliga pe plantație.

*

*¡Vive la aventura!*²⁸

Îmi place să călătoresc.

*

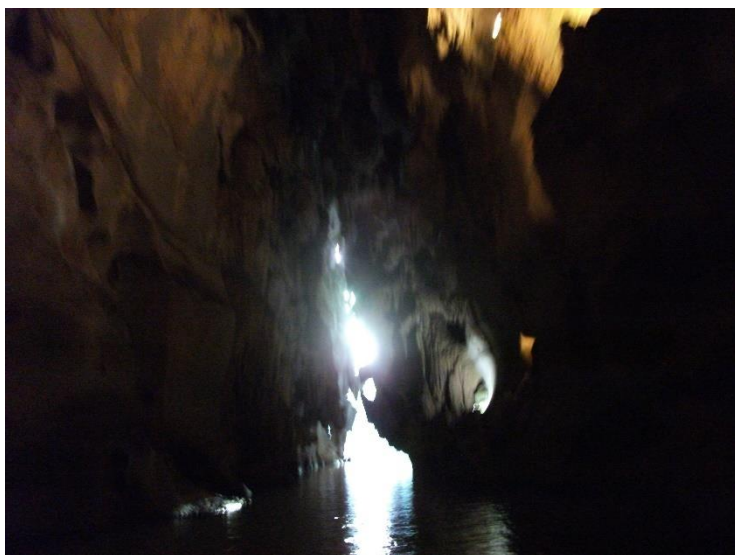
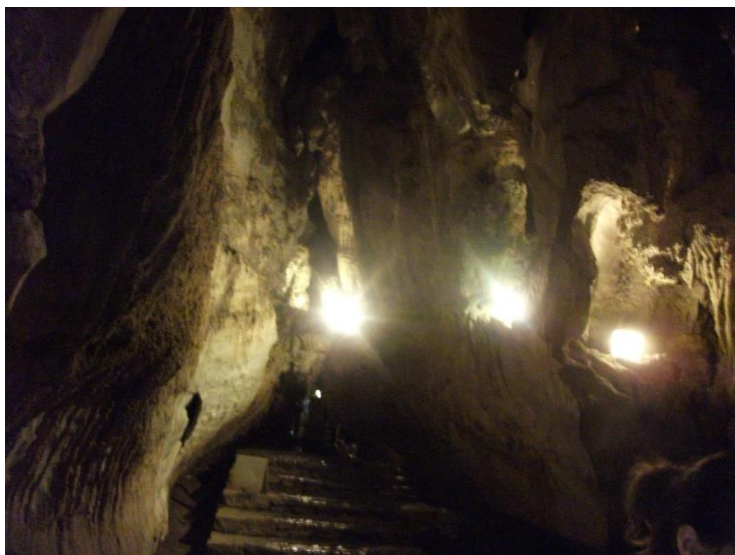
Mai mulți bani, dar mai puțin liniște în Occident.
Invers în Cuba!

*

La *Cueva del Indio*²⁹. Electrificată. Are 2 km lungime,
iar apa e adâncă de 2-6 metri.

²⁸ Trăiască aventura!

²⁹ Peștera Indiană.

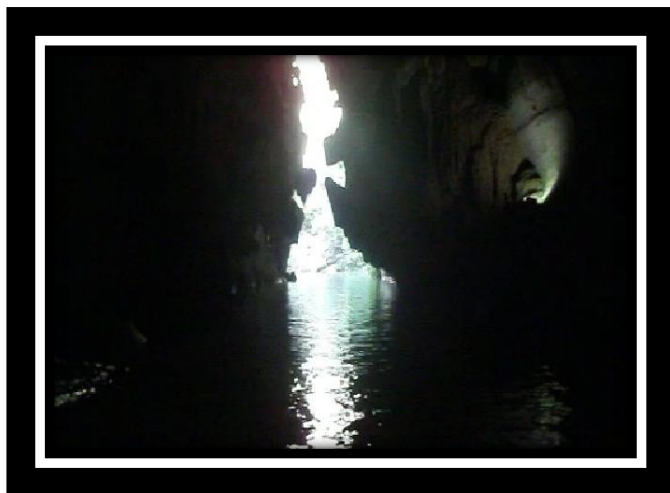
Mergem cu barca (încap până la 16 persoane). În grupul nostru: 6 italieni, 4 suedeze, 2 libieni, 2 din Marea Britanie.

- *Ti piace?* (Îți place?) mă-ntreabă italianca vecină.
- *Si, belo.*

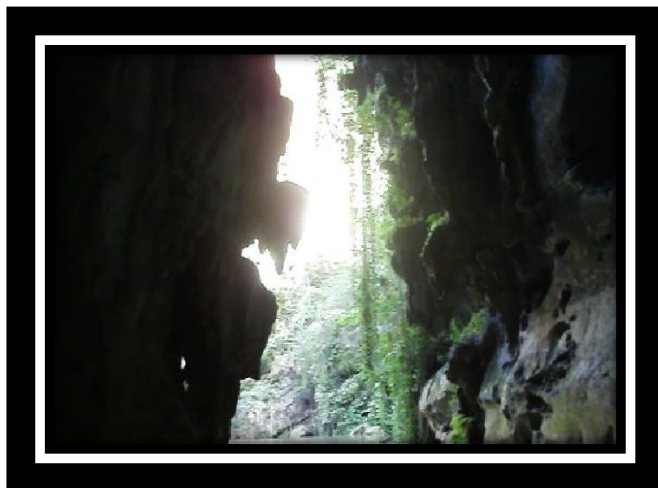

Peștera e din calcar, precum una văzută în Jamaica. Ne plouă apa scursă de pe tavane. O cățea cu pui trăiește aici. O plantă care se-nchide dacă o atingi (*mimoza*). Sculpturi naturale, săpate de apă în calcar: parcă de oameni, de crocodili.

Apa se varsă într-un râu. Parc-ar fi de gheață, de zăpadă totul. Pe-un perete, imagini ale celor trei corăbii cu care-a venit Columb.

[Peștera indiană](#)

[Ieșirea din Peștera indiană](#)

Pentru vizionarea materialelor video în situl <https://fs.unm.edu/>,
apasă pe imagine sau pe legendă.

*

Pictura murală preistorică în culori aprinse, stridente (roșu, albastru, verde).

Credeam – după nume – din timpuri preistorice. Dar nu. Datează din anul 1959, însă prezintă animale preistorice (cretacee, dinozauri) pe fața abruptă (verticală) a unui munte. Mersuri pe cai și tauri. Prânzim în *Café Turquinzo*.

*

Artizani cu sculpturi în nuci de cocos, mărgelă din semințe, boabe, sau plante naturale (și, dup-aia, să-ncolțească semințele – mă gândeam!).

*

Ne-ntoarcem în autobuz. Dacă n-am vedere în față, vomit în mașină (dar în avion n-am nimic). Am cerut voie să mănânc pe scaunele dinainte. Șoferul zice că nu par român (nu i-am spus că locuiesc în SUA), ci spaniol: fiindcă nu-s înalt și am părul negru. Bâiguiesc ceva spaniolă cu el (chiar dacă interlocutorii știu engleză sau franceză. Eu mă forțez să conversez cu ei în spaniolă; uite-așa mai învăț câte-un cuvânt, îmi formează urechea și pentru altă limbă, îmi solidific și reamintesc expresii/locuțiuni vechi).

*

În timpul lunilor de vară (aprilie-septembrie) temperatura variază între 13-36°C. În anotimpul ploios se declanșează cicloane și uragane.

*

Iar m-am umflat de dulciuri. Nu mă pot abține...

*

Întorși în Havana, beau cu găzdoiul nostru, Manolo Osniel, rom *Verdero* și *Guyabita del Pinar*. Romul dulce-i pentru dame, iar cel sec pentru bărbați. Manolo se trage din coloniști emigranți din Spania, nu demult (la-nceputul sec. 20). Foarte prietenos, deschis. Mă simt la dânsii (Manolo și Maritza) ca acasă.

Cică fac parte din familia lor și că-s foarte comunicativ.

*

În Spania se mai vorbesc dialectele (limbi de-a dreptul, după mulți lingviști) catalan, valencian (în Valencia), gallego (asemănător cu portugheza), plus basca (în nord); total diferite de spaniolă.

*

Le-a dat drumul guvernul cuban la bisnisuri private (taxiuri, buticuri, spitale etc), pe lângă cele de stat (socialiste), dar trebuie să plătească o licență.

*

Deoarece în Statele Unite *medicalul* este foarte scump, nu pierdem ocazia să ne facem controale de sănătate în Havana, la *Clinica Cira Garcia*. Repartizat la doctorul Leonides Leonel Peña Pérez. PSA, colesterol,

glicemie: testele mi-au ieșit normale. Dar prețul mi s-a părut scump pentru Cuba: 291USD (ca străini suntem taxați mai mult). Cetățenii cubanezi au *medicalul* gratuit (la spitalele și clinicile de stat).

*

În *Casa de la Música* multe CD-uri de Adalberto, José Luis Cortés etc.

*

Tribunal Provincial Popular (scris exact ca-n românește!). Nu te pierzi în această țară cu spaniola!

*

Gust un suc dulce, la culoare ca braga, numit *guarabo de caña* (costă un *peso* vechi paharul).

*

Castillo Real Fuerza (Castelul Forța Reală), lângă Parcul Central, a fost construit în sec. 16 (între 1558-1577).
1CUP = 1,20USD intrarea.

*

Columb a venit în 1492 cu trei corăbii: *Santa Maria* (Sfânta Maria), *La Pinta* (Împeștrițata), și *La Niña* (Fata). Căpitanul corăbiei *Santa Maria*, Cristóbal Colón (numele spaniol al lui Cristofor Columb), ancorează primul în Cuba.

Primul locuitor al castelului a fost guvernatorul Texeda (1589-1594). Între 1938-1958 castelul devine sediul Bibliotecii Naționale Cubaneze.

Regele Felipe al II-lea al Spaniei reorganizează flota comercială și de război, și stabilește circuitul între Spania și Marea Caraibilor, impunând escale obligatorii în Santo Domingo și San Juan din Puerto Rico, în 1561.

În 1592, La Habana primește titlu de “oraș” de la Regele Felipe II (în românește Filip).

Castelul este reparat în timpul guvernării lui Valdés (1602-1608).

După Bătălia din Trafalgar din 1805 se trece pe navigația marină de velă la vapor, și se revoluționează artileria și blindajele.

Întâlnim, ca vizitatoare, o tipă din Montréal, care auzind că suntem români ne spune c-a citit “A 25-a oră” de Virgil Gheorghiu, în franceză.

*

La Playa Santa Maria del Mar, 15 km de Havana. Autobuzul costă $\frac{1}{2}$ peso. Închiriem o umbrelă de soare, două șezlonguri pe toată ziua (6CUP = 7,20USD costul).

[Plajă și baie în mare, acum în ajunul Anului Nou!](#)

Pentru vizionarea materialului video în situl <https://fs.unm.edu/>,
apasă pe imagine sau pe legendă.

Niște ruși tineri lângă noi își petrec concediul. Lilia intră-n vorbă cu ei.

*

Schimb des bateriile la aparatul de fotografiat.

*

1 Ianuarie. *¡Feliz Nuevo Año!*

Un An Nou Fericit!

Și, uite-așa: Merge gheața / Trece viața...

Am mai îmbătrânit c-un an, și-mi pare rău.

*

Ernest Hemingway (1899-1961) a locuit șapte ani în Cuba în perioada 1933-1939, și o mai vizitase în 1928, 1929 și 1930.

*

O expoziție post-postmodernă (!), de Julia Valdés Borrero.

*

Prin librării și anticariate... cărți cu Lenin, cu Karl Marx... Guiseppe Garibaldi (1807-1882) a dat ideea de independență cubanezilor.

*

Am cumpărat ziarul *Granma*, 1CUP. Numele provine de la mica ambarcațiune cu care Fidel Castro și grupul său de revoluționari au sosit din Mexic în 1959 pentru a lupta împotriva dictaturii lui Batista, ducând la victoria revoluției.

Răsfoiesc paginile politico-sociale mai mult dintr-un test să văd cât înțeleg spaniolă, să mai traduc cu dicționarul cuvinte noi. În numărul din 29 decembrie (2009) se anunță scriitorii cubani premiați pentru 2010: Rafael de Aquila, pentru volumul de povestiri *Del otro lado*³⁰. Ernesto Peña, pentru volumul romanul *La Biblio perdida*³¹; David Leyva, pentru eseul *Virgilio Peñera o la libertad de lo grotesco*³²; Omar Pérez, pentru *Critica de la razón puta*³³ (parodierea lucrării filosofului german Emmanuel Kant 1724-1804, “Critica rațiunii pure”, tradusă și-n română).

³⁰ Din altă parte.

³¹ Biblia pierdută.

³² Virgil Peñera sau libertatea grotescului.

³³ Critica rațiunii curve.

*

Tot mai mulți bărbați albi se căsătoresc cu femei negre sau mulatre (invers de până acum) – văd altfel de cupluri pe plaja din Santa Maria del Mar.

*

– Eu nu seamăn cu-o sirenă, zice o rusoaică ieșind din apă, seamăn cu o focă! (Ruși și acum prin Cuba). Iar eu seamăn cu... o morsă! {Îmi traduce Lilia. Eu știu puține cuvinte rusești, dar pot citi în chirilică.}

Bate un pic briza, valurile mării se agită înspumate, niște vrăbii mici se scaldă-n nisip, doi căței – unul alb și-altul negru – se-ncaieră pe plajă și împroașcă nămol, soarele lucește și ne-ncălzește... *Perfecto*, zic cubanezii.

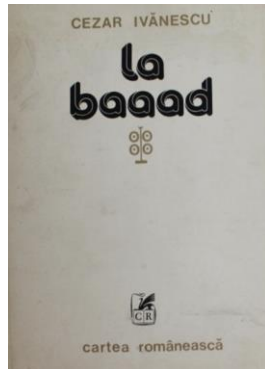
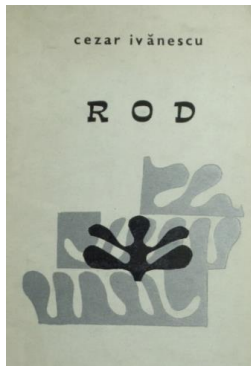
E 31 decembrie, ora 4:00 după masă, și-n România e miezul nopții, începe Noul An! Mama și verii mei, probabil se gândesc și la mine.

*

Am cu mine și *Guia de conversación español-rumana*, de Dan Munteanu (1976).

*

Mi-amintesc de răposatul poet Cezar Ivănescu, pe care l-am cunoscut personal (mi-a și scris o prefață la volumul de poezii “Emigrant la inifinit”), în cartea sa, *La Baad*, cu punctuația asemănătoare celei spaniole prin folosirea semnului exclamării înainte (dar neîntors invers) și după o expresie.

De exemplu: ¡Alo! ar deveni !Alo! (în română, în grafiera lui Cezar Ivănescu). A fost de-un mare talent (mama lui era albaneză).

Spaniola utilizează și semnul întrebării pe dos: ¿Cuanto debo pagar?³⁴, dar Cezar n-a mai folosit și în acest caz ortografierea ¿Cât trebuie să plătesc?

*

La ăștia e sărbătoare permanentă. Mereu seara muzica dată tare în Havana veche, copii jucând șotron sau cu mingea pe străzi printre clădiri, băieți cu remi, veselia, gălăgie...

*

Umblu cu dicționarul spaniol (prin engleză) în buzunar toata ziua: să mai învăț câte-un cuvânt, câte-o expresie.

*

*Soy cansado de tanto viajar.*³⁵

*

Multă populație de culoare în Cuba. Dacă o persoană neagră se căsătorește cu una albă, se naște un mulatru. Șapte generații trebuie să treacă pentru ca după aceea, urmașii lui căsătorindu-se numai cu albi, să producă un alb.

³⁴ Cât trebuie să plătesc?

³⁵ Sunt obosit de atâta călătorit.

Conform unor teorii, fetusul trece prin toate fazele evoluției vieții pe planetă până se naște copilul: nevertebrat, pește, pasăre, mamifer etc.

*

Puțină lingvistică comparată.

Asemănarea limbilor latine:

Română – *Cum te cheamă?*

Spaniolă – *¿Como te llama?* (se citește: *como te iama?*)

Italiană – *Come te chiama?* (se citește așa cum se scrie, “che” în italiană, precum “che” în română)

Articolul în dativ, acuzativ sau reflexiv:

Obligată să se portretizeze (română);

Obliger à se portretiser (franceză);

Obligada a retratarse (spaniolă).

În spaniolă, “se” este pus la sfârșit, ca sufix al verbului fără măcar a specifica acest lucru cu o cratimă: “retratar-se”, de exemplu.

*

Mi s-a umezit prosopul într-un asemenea hal că pute... miroase a mucegai! Lilia mi-l ia și-l aruncă în coșul de gunoi... acum mă șterg... pe rufele murdare (cămăși sau maieuri).

Când fac baie-n ocean mi-e frică să mă uit fix în larg,
mi se pare că oceanul vine tot peste mine.

[Oceanul este un finit... infinit.](#)

Pentru vizionarea materialelor video în situl <https://fs.unm.edu/>,
apasă pe imagine sau pe legendă.

*

*Neither love, nor envy can stop me.*³⁶

*

Valurile se sparg de strâncile de la mal și țâșnesc în
sus ca niște arteziene.

³⁶ Nici dragostea, nici invidia nu mă pot opri.

[Plaja din Santa Maria del Mar.](#)

Pentru vizionarea materialelor video în situl <https://fs.unm.edu/>,
apasă pe imagine sau pe legendă.

În timpii morți, excursiile sunt pierdere de timp și de bani.

*

Forțate, prin globalizare, țările încep să-și piardă și specificul... cam toate la fel. Doar clima, fauna și flora vor rămâne diferite.

*

Din ce în ce mai greu de călătorit fiindcă prețurile parcă s-au dublat, triplat.

*

Țineam împreună socoteala cheltuielilor – pe carnetelul meu.

*

Maritza are o “soră de afecțiune” (nu de sânge) – există și așa ceva! *Hermana de cariño*, cu care se-nțelege mai bine decât cu sora biologică (eu credeam că e vorba de lesbiene, dar nu).

*

Legume: *boniato* (cartof dulce), *malanga*.

Mi-am notat într-un carnetel o serie de cuvinte mai uzitate, pentru a mă ajuta în exprimările mele rapide.
Transcriu câteva:

a aștepta	<i>esperar</i>	ieftin	<i>barato</i>
a da	<i>dar</i>	scump	<i>caro</i>
a lua	<i>tomar</i>	a trimite	<i>enviar</i>
cameră	<i>cuarto</i>	a primi	<i>recibir</i>
a face	<i>hacer</i>	a privi	<i>mirar</i>
a mânca	<i>comer</i>	a bea	<i>beber</i>
pat	<i>la cama</i>	a deștepta	<i>despertar</i>
aer	<i>aire</i>	a vrea	<i>querer</i>
a merge	<i>caminar</i>	a dormi	<i>dormir</i>
pașaport	<i>pasaporte</i>	magazin	<i>tienda</i>
a păstra	<i>guardar</i>	frumos	<i>hermoso</i>
zahăr	<i>azúcar</i>	obosit	<i>cansado</i>
a găsi	<i>encontrar</i>	a căuta	<i>buscar</i>
repede	<i>rápido</i>	liber	<i>libre</i>
încet	<i>lento, despacio</i>	a aduce	<i>traer</i>
a comanda	<i>mandar</i>	a fi	<i>ser</i>
a avea	<i>tener</i>	a uita	<i>olvidar</i>

*

La Hotelul *Ambos Mundos* [Ambele Lumi], apartamentul 511, etajul 5, am vizitat camera unde a locuit temporar scriitorul nord-american Ernst Hemingway. Vorbea, ca limbi străine: spaniola, franceza și swahili (limbă bantu vorbită în Kenya și Tanzania).

A publicat, printre altele: *Three Stories and Ten Poems* (1923); *The Torrents of Spring* (1926); *The Sun Also Rises* (1926); *Men Without Women* (1927); *A Farewell to Arms* (1929); *Death in the Afternoon* (1932); *Green Hills of Africa* (1935); *To Have and Have Not* (1937); *The Fifth Column and the First Forty-Nine Stories* (1938); *For Whom the Bell Tolls* (1940); *Across the River and into the Trees* (1950); *The Old Man and the Sea* (1952).

A ținut patru neveste și opt amante.

Una dintre amantele sale, Valery Smith, s-a măritat după moartea lui cu... unul dintre fiii săi!

Și vestita actriță Marlene Dietrich i-a fost iubită.

Reviste din vremea sa: *Cosmopolitan Magazine*, *Holliday Magazine*, *Hunting Trophy*, *Thermos Flask*.

*

Am coborât din hotel și am luat-o pe străzi.

Statuia lui Simon Bolivar *El Libertador* (1783-1830).
Iar peste drum, *Casa Simón Bolívar*.

Unul dintre portretele cvasi-identice reprezentându-l pe Simón Bolívar pictate de José Gil de Castro.

Câteva citate din scrierile sau discursurile³⁷ lui – parcă desprinse din zilele noastre:

– “Un popor ignorant este instrumentul orb al propriei distrugerii.”

– “Arta victoriei se învață în înfrângere.”

– “Nu compara forțele tale materiale cu cele ale inamicului. Spiritul nu poate fi comparat cu materia. Sunteți ființe umane, sunt fiare. Sunteți liberi, sunt sclavi.”

– “Când tirania devine lege, răzvrătirea este un drept.”

– “Un popor care iubește libertatea va fi în cele din urmă liber.”

– “Națiunile vor merge spre vârful măreției lor în același ritm cu educația lor.”

– “Fugi din țara în care un singur om deține toată puterea: este o națiune de sclavi.”

– “În unitatea națiunilor noastre se află viitorul glorios al popoarelor noastre.”

³⁷ Citatele sunt extrase din David Bushnell (ed.): *El Libertador: Writings of Simón Bolívar*. Oxford University Press, 2003; Gerhard Masur: *Simon Bolívar*. The University of New Mexico Press, Albuquerque, 1948; Thomas Rourke: *Man of Glory: Simon Bolívar*. New York: Morrow and Co., 1939; Vicente Lecuna, Harold A Bierck Jr (eds.), Lewis Bertrand (trad.): *The Selected Writings of Bolívar V1: 1810-1822*. Kessinger Publishing, 2010. Traducerea lor în română îmi aparține.

– “Ignoranța în care trăiesc oamenii îi determină să comită greșeli împotriva propriei fericiri.”

– “Prima datorie a unui guvern este să ofere educație oamenilor.”

– “Dumnezeu dă biruință perseverenței.”

*

Un parc dedicat pictorului ecuadorian Oswaldo Guayasamín Calero (1919-1999), creatorul unei arte panamericane centrată pe inegalitățile sociale.

Student fiind la Școala de Arte Frumoase din Quito, cel mai bun prieten a lui a fost ucis în timpul unei demonstrații. Acest incident i-a marcat viziunea artistică, inspirându-i și una dintre cele mai renumite picturi, *Los Niños Muertos*³⁸. Susținător înfocat al lui Fidel Castro și al revoluției comuniste cubaneze.

*

La 17 km de Havana e Casa-Muzeu a lui Hemingway (în San Francisco de Paula), la Ferma Vigia (4 ha). Era vânător, pescar, sportiv. În 1934, Hemingway cumpărase o barcă pentru șapte persoane, cu două motoare. Era bogat. Avea o piscină adâncă și o bibliotecă impresionantă.

³⁸ Copiii morți.

Un turn în care ținea 54 de pisici. Găzduia dese întruniri cu scriitori. Baie personală, aer condiționat. Un tablou original de Picasso. Camera a doi dintre copiii săi. Biroul și mașina de scris. Verandă pe terasă.

Ernst Hemingway era un om înalt, solid. Altura lui e măsurată pe un perete. Se cântărea zilnic. Salva animale. Garaj pentru cele două autoturisme.

I-a plăcut mult Cuba pentru liniște. *Amigo de Fidel* {Amic al lui Fidel}, Hemingway și-a donat proprietatea guvernului cubanez. S-a sinucis la 61 de ani, în Statele Unite, bolnav și în criză de inspirație (idei).

{Ne-a costat 40USD taxiul din Havana și 10CUP intrarea – deși ajunsesem după program, ne-au permis să intrăm.}

*

Seară. Ne uităm la televizor. E prezentată opera pictorului Pablo Toscano (Pablo Daniel Toscano Mora, 1940-2003). Membru al Grupului *Origen*. Tablourile sale conțin scene vibrante.

Cunoscut pentru scenele sale religioase în care este prezent Obatala, spiritul divin din credințele yoruba înscărcinat cu crearea Pământului care, îmbătându-se cu vin de palmier, a eșuat în menirea sa inițială, iar tatăl său, Olodumare, i-a încredințat o a doua sarcină ca pedeapsă pentru neglijența sa: să creeze ființele umane, să fie un fel de sculptor inițial al omenirii. Nici aici legendele nu-l arată mai breaz: a creat tenuri diferite oamenilor tot din cauza bețiilor sale – pe unii dintre cei pe care, după ce i-a modelat din lut, urmând a-i arde pentru a le da viață, i-a uitat în cuptor, și astfel au apărut africanii; pe alții au uitat să-i ardă, pe strămoșii actualilor *albinos*.

Urmează un film despre dictatura lui Batista: *Clandestinos*³⁹.

Generalul Fulgencio Batista y Zaldívar (1901-1973), ofițerul militar devenit politician și dictator crud, pe seama căruia s-a pus uciderea a 20.000 de oameni, majoritatea prin tortură, ca represii împotriva adversarilor politici. Conducător *de facto* al Cubei între 1933 și 1940, apoi, după

³⁹ Clandestinii.

câștigarea alegerilor, președinte *de jure* între 1940 și 1944. Batista a condus țara până la predării puterii în ultima zi a anului 1958 din cauza insurecției multi-partite, compusă preponderent din studenți, cărora li s-a alăturat mișcarea de guerilă a lui Fidel Castro. *¡Abajo Batista!*⁴⁰

Apoi muzică: *Grota lui Fingal* – Uvertura la *Hebridele* lui Felix Mendelssohn-Bartholdy (1809-1847), celebru pentru Uvertura “Visul unei nopți de vară”, inspirat de piesa cu același nume a lui William Shakespeare, compozitor romantic și dirijor german, care, printre altele, a înființat Conservatorul din Leipzig, alături de compozitorul Robert Schumann. Interpret: Tito Gómez (José Antonio Tenreiro Gómez).

*

În avion, la clasa de business, spre Panama, și apoi Kingston:

Havana 2h35 min → Panama 1h45 min → Kingston.

⁴⁰ Jos Batista!

Întors pe aeroportul din Kingston (Jamaica), de unde, cu un taxi, am ajuns iar la Montego Bay – cazați în același hotel de unde pleasem.

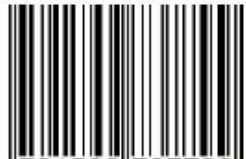
Sau nu pleasem? Doar am visat că am vizitat țara prohibită?

Îmi place clima aceasta tropicală –
aş trăi aici, aş muri aici...

Florentin Smarandache

ISBN 978-1-59973-779-9

9 781599 737799 >